

Sygn. akt VI GC 400/13

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 20 marca 2014r.

Sąd Okręgowy w Rzeszowie VI Wydział Gospodarczy

w składzie następującym:

Przewodniczący: SSO Beata Hass-Kloc

Protokolant: st. sekr. sądowy Joanna Kościak

po rozpoznaniu w dniu 10 marca 2014r. w Rzeszowie

na rozprawie

sprawy z powództwa: (...) S.A. – K.

przeciwko: (...) Sp. z o.o. w S.

o zapłatę

I. zasądza od pozwanego (...) Sp. z o.o. w S. na rzecz powoda (...) S.A. – K. kwotę 50.000,00 zł (słownie: pięćdziesiąt tysięcy złotych)

z ustawowymi odsetkami od dnia 20 listopada 2013r. do dnia zapłaty,

II. oddala powództwo w pozostałym zakresie,

III. koszty procesu między stronami wzajemnie znosi.

Sygn. akt *VI GC 400/13*

UZASADNIENIE

wyroku z dnia 20 marca 2014 r.

Pozwem wniesionym w sprawie powód (...) S.A. wniósł o zasądzenie na swoją rzecz od pozwanego (...) sp. z o.o. w S. kwoty 275.520 zł z ustawowymi odsetkami od daty wniesienia pozwu oraz kosztów procesu.

W uzasadnieniu pozwu wskazał, że strony łączyła umowa w zakresie robót drogowych, sanitarnych i ziemnych. Pozwany w dniu 28 września 2012 r. złożył powodowi pismo, w którym oświadczył o odstąpieniu od umowy. Jako, że odstąpienie to było nieskuteczne - co potwierdził wyrok Sądu Okręgowego i Apelacyjnego w R. – powód liczył, iż pozwany przystąpi do dalszych prac, co jednak nie nastąpiło. W związku z tym, iż pozwany nie kontynuował prac, powód w oparciu o art. 635 kc. złożył pozwanemu oświadczenie o odstąpieniu od umowy. Mając to na uwadze, powód zażądał również wypłacenia kary umownej przewidzianej w umowie. Nadto powód zaznaczył, iż wskutek niewykonania przez pozwanego umowy, poniósł on duże szkody albowiem musiał we własnym zakresie zorganizować prace oraz szukać innych wykonawców.

W odpowiedzi pozwany wniósł o oddalenie powództwa oraz o zasądzenie kosztów procesu (k. 53-56).

Pozwany podnosił przede wszystkim, iż skutecznie odstąpił od przedmiotowej umowy. Zaznaczył również, że postanowienia umowy w zakresie umownego prawa odstąpienia, wskutek braku obwarowania tego uprawnienia

terminem, w czasie którego będzie możliwe skorzystanie z uprawnienia do odstąpienia od umowy, są nieważne z mocy art. 58 kc. w zw. z art. 359 kc. Podkreślił też, iż skuteczność oświadczenia o odstąpieniu od umowy winna być rozpatrzona w świetle art. 491 kc.

Odnosnie odstąpienia od w/w umowy przez powoda pozwany stwierdził, iż nie daje to podstawy do domagania się zapłaty kary umownej. W ocenie pozwanego odstąpienie od umowy zarówno oparte na umowie jak i na ustawie jest jednoczesnym oświadczeniem woli o charakterze prawno- kształtującym

a jego skutkiem jest z reguły wygaśnięcie stosunku prawnego ex tunc, co w opinii pozwanego oznacza, że odstąpienie od umowy w postaci stosunku obligacyjnego powoduje, że nie tylko wygasają wynikające z niego prawa i obowiązki, ale prawnie przyjmuje się taki stan jakby umowa nie była zawarta. W konsekwencji pozwany powołując się na orzeczenia Sądu Najwyższego i Sądu Apelacyjnego

w K. (SN z 09.09.2011 I CSK 696/10 OSP 2012 nr 7-8 poz 78 str. 526; wyrok SA w Katowicach z 03.07.2008r. VCa 199/08) stwierdził, że powód nie ma żadnych podstaw do żądania zapłaty kary umownej.

Z ostrożności procesowej pozwany podniósł zarzut miarkowania kary umownej bowiem jej wysokość nie odpowiada podstawowym kryterium pozwalającym na nie uznanie kary za rażąco wygórowaną w sytuacji spełnienia świadczenia w znacznej części.

Odnosząc się do powyższego stanowiska strony pozwanej, powód zaznaczył w piśmie z dnia 17.12.2013r. (k. 67-70), iż skuteczność odstąpienia przez pozwanego od umowy była już przedmiotem ustaleń Sądu Okręgowego w Rzeszowie oraz Sądu Apelacyjnego w Rzeszowie, gdzie jednoznacznie stwierdzono, iż nie doszło do skutecznego odstąpienia od umowy przez pozwanego.

W ocenie powoda zostały spełnione wszystkie umowne przesłanki żądania kary umownej, a odstąpienie od umowy nie niweczy żądania zapłaty kar umownych w oparciu o art. 635 kc.

Sąd ustalił następujący stan faktyczny:

Strony postępowania powód (...) S.A. jako zamawiający i pozwany (...) sp. z o.o. w S. jako wykonawca zawarły w dniu 14 czerwca 2012 r. umowę nr (...), na mocy której pozwany podjął się na zlecenie powoda wykonania robót budowlanych na zadaniu inwestycyjnym „Budowa stacji 110/30/15 kV N. oraz pola 110 kV w stacji 110/30/15 kV N.” szczegółowo określonych w harmonogramie (dowód: umowa k. 16-19).

Strony zastrzegły w § 13 pkt 1 umowy prawo odstąpienia od umowy na rzecz zamawiającego oraz wykonawcy oraz karę w § 14 [pkt 1 umowy umowną w wysokości 20 % wynagrodzenia umownego w przypadku odstąpienia od umowy przez którąkolwiek ze stron z przyczyn, za które odpowiedzialność ponosi wykonawca.

Powód w dacie 26 sierpnia 2013 r. wobec przerwania robót i braku ich kontynuowania na podst. art. 635 kc w zw. z art. 656 kc. złożył pozwanemu oświadczenie w przedmiocie odstąpienia od umowy. W związku z powyższym naliczył pozwanemu karę umowną w wysokości 20 % wynagrodzenia umownego, wystawiając notę obciążeniową z dnia 4.10.2012 r. na kwotę 275 520 zł (dowód: pismo powoda k. 22, 23, 24, 39).

Pozwany odmówił zapłaty kwestionując skuteczność odstąpienia od umowy (dowód: pismo pozwanego k. 40).

Powyższy stan faktyczny Sąd Okręgowy ustalił w oparciu o złożone przez strony dokumenty tj. odpisy KRS (k.8-15,48 20-22) umowa nr (...) (k. 16-19) korespondencja stron w tym pisma dot. odstąpienia od umowy- (k. 20-21,22,23,24, 39) oraz zeznania członka zarządu strony powodowej P. Z. (k. 108 00:20:24-00:29:40) i świadka J. W. (k. 107v 00:03:01-00:11:39). Zeznania w/w osób Sąd uznał za wiarygodne, albowiem korespondowały i logicznie się uzupełniały z pozostałym materiałem dowodowym sprawy, były wewnętrznymi spójne i kompleksowe.

Sąd oddalił wniosek dowodowy zgłoszony przez stronę pozwaną w postaci opinii biegłego ds. budowlanych uznając, iż wniosek ten jest nieistotny dla rozstrzygnięcia i zmierza jedynie do zbędnej przewlekłości postępowania, zważywszy, że okoliczności istotne dla rozstrzygnięcia zostały wykazane innymi środkami dowodowymi.

Sąd pominął dowód z zeznań strony pozwanej uznając, że wezwanie do stawienia było prawidłowe biorąc pod uwagę jego treść wynikającą

z stosownego pouczenia (k. 81) po myśli art. 302 zdanie drugie kpc.

Sąd Okręgowy zważył co następuje:

Powództwo zasługiwało na uwzględnienie co do zasady, jak w części co do wysokości.

W pierwszej kolejności należy podnieść, że skuteczność odstąpienia od umowy nr (...) przez pozwanego była już badana zarówno przez Sąd Okręgowy w Rzeszowie jaki i Sąd Apelacyjny w Rzeszowie (sygn. Akt VI GC 391/12 I ACa 291/13, gdzie stwierdzono jednoznacznie, iż nie doszło do skutecznego odstąpienia od w/w umowy przez spółkę (...)). Należy mieć tu na uwadze, iż Sądy rozpoznające między tymi samymi stronami inny spór muszą przyjmować, że dana kwestia prawna kształtuje się tak, jak przyjęto w prawomocnym, wcześniejszym wyroku (porównaj między innymi orzeczenie Sądu Najwyższego z dnia 18 czerwca 2009 r. II CSK 12/09, niepubl.), a zatem w kolejnym postępowaniu, w którym pojawia się ta sama kwestia, nie może być ona już ponownie badana. Związanie orzeczeniem oznacza więc zakaz dokonywania ustaleń sprzecznych z uprzednio osądzoną kwestią, a nawet niedopuszczalność prowadzenia w tym zakresie postępowania dowodowego (porównaj między innymi orzeczenie Sądu Najwyższego z dnia 15 lutego 2007 r. II CSK 452/06, OSNC-ZD 2008/1/20, uchwałę składu siedmiu sędziów z dnia 17 listopada 2008 r. III CZP 72/08, OSNC 2009/2/20 oraz wyrok z dnia 16 maja 2013 IV CSK 624/12).

Przechodząc dalej należało dokonać oceny skuteczności oświadczenia powoda (...) Przedsiębiorstwa Budowlanego odnośnie odstąpienia od przedmiotowej umowy w kontekście warunków określonych w art. 635 kc. Przepis ten stanowi *lex specialis* w stosunku do art. 491 kc, w związku z czym zamawiający może od zawartej umowy odstąpić bez wyznaczania dodatkowego terminu w sytuacji, gdy przyjmujący zamówienie opóźnia się z rozpoczęciem lub ukończeniem dzieła tak dalece, że nie jest prawdopodobne, aby zdołał ukończyć je w umówionym czasie. Skorzystanie z uprawnienia do odstąpienia od umowy uwarunkowane jest dokonaniem oceny, czy opóźnienie faktycznie jest tak duże, że będzie miało wpływ na ukończenie dzieła (Komentarz do art. 635 kc, Serwis Prawniczy LexisNexis).

Strony niniejszego postępowania zawarły umowę o roboty budowlane.

W § 24 ust. 1 ustalono, że powód ma prawo do kary umownej w wysokości 20 % wynagrodzenia umownego (tj. 275,520zł) w przypadku odstąpienia od umowy przez którąkolwiek ze stron z przyczyn za które odpowiedzialność ponosi wykonawca zaś w § 13 pkt 1 umowy powód mógł odstąpić od umowy jeżeli pozwany nie wniósł w terminie zabezpieczenia należytego wykonania umowy; nie podjął się realizacji robót w ciągu 14 dni od daty wezwania go przez zamawiającego do rozpoczęcia przedmiotu umowy; wykonawca pomimo uprzednich zastrzeżeń inspektora nadzoru uparczywie nie wykonuje robót zgodnie z warunkami umowy lub w rażący sposób zaniedbuje zobowiązania umowne.

Treść powyższych postanowień wskazuje, że przewidziane przez strony w umowie prawo do odstąpienia od umowy przez zamawiającego dotyczy innych sytuacji niż przewidziana w art. 635 k.c., który to przepis poprzez art. 656 § 1 k.c. stosuje się także do umowy o roboty budowlane. Według art. 635 k.c. zamawiający może bez wyznaczenia terminu dodatkowego od umowy odstąpić jeszcze przed upływem terminu do wykonania dzieła, jeżeli przyjmujący zamówienie opóźnia się z rozpoczęciem lub ukończeniem dzieła tak dalece, że nie jest prawdopodobne, żeby zdołał je ukończyć w czasie umówionym. Natomiast żadna z przewidzianych umową sytuacji, w których możliwe było odstąpienie od umowy, nie odnosi się do niemożliwości terminowego oddania dzieła.

Skoro w umowie strony nie uregulowały odstąpienia od umowy przez powódkę w sytuacji, w której pozwany opóźnia się z rozpoczęciem lub ukończeniem robót tak dalece, że nie jest prawdopodobne, żeby zdołał je ukończyć w czasie umówionym, to nie można zgodzić się z pozwanym, że odstąpienie od umowy przez powoda na podstawie art. 635

k.c. w zw. z art. 656 § 1 k.c. wyłącza § 14 umowy. W § 17 umowy strony postanowiły bowiem, że w sprawach w niej nieuregulowanych będą miały zastosowanie przepisy Kodeksu cywilnego. Treść łączącej strony umowy nie wskazuje, by wymienione w niej przypadki odstąpienia od umowy przez zamawiającego miały charakter zamknięty, wyłączający stosowanie regulujących takie odstąpienie przepisów k.c. Dlatego § 17 umowy należy rozumieć jako odesłanie także do tych przepisów, w tym art. 635 k.c. w zw. z art. 656 § 1 k.c.

W ocenie Sądu Okręgowego przepis art. 635 k.c. nie ma charakteru *iuris cogentis* i strony mogły wyłączyć jego zastosowanie. Wyłączenie to nie wynika jednak wprost z treści umowy, zatem ciężar wykazania, że w umowie strony wyłączyły zastosowanie art. 635 k.c., zgodnie z regułą z art. 6 k.c., spoczywał na pozwanym, który powyższego w postępowaniu nie wykazał.

Dlatego też należało przyjąć, że powód mógł odstąpić od umowy na podstawie art. 635 k.c. w zw. z art. 656 § 1 k.c. niezależnie od tego, czy opóźnienie z rozpoczęciem lub wykończeniem robót było zawinione, czy niezawinione przez wykonawcę, przy czym skuteczność odstąpienia od umowy przez inwestora na tej podstawie uwarunkowana była tym, aby opóźnienie wykonawcy nie wynikało z przyczyn leżących po stronie inwestora (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 21 września 2006 roku, I CSK 129/06, LEX nr 395223). Poza tym należy również zaznaczyć, iż w/w zapis umowy wskazany w §. 14 nie zawiera oznaczenia terminu o którym stanowi art. 395 kc, a więc zapis w tym zakresie należy traktować jako nieważny (por. wyrok SN z 06.05.2004r., II CK 261/03).

Warto w tym miejscu również, zaznaczyć, iż zgodnie z poglądem dominującym w doktrynie i orzecznictwie, odstąpienie od umowy nie powoduje wygaśnięcia obowiązku zapłaty kary umownej w niej zastrzeżonej. Sąd Najwyższy przyjął ostatecznie, że istotniejszy jest cel, dla którego kara umowna została zastrzeżona, tj. ułatwienie stronie odstępującej od umowy realizacji roszczeń odszkodowawczych, a nie jej akcesoryjny charakter (ściśle związane z umowa). Kara umowna ma bowiem służyć naprawieniu szkody wyrządzonej na skutek niewykonania bądź nienależytego wykonania zobowiązania. Ma to zastosowanie zarówno w przypadku, gdy prawo do odstąpienia od umowy i naliczania kary umownej zastrzeżone jest na rzecz (korzyść) inwestora, jak i wykonawcy (podobnie SN w wyroku z dnia 24.05.2012r. V CSK 260/11, SA w B. I ACa 836/12, wyrok SN z 20.10.2006 IV CSK 154/06 i z dn. 25.03.2011 IV CSK 401/10).

Dla kreowanego przez powoda roszczenia o zapłatę kary umownej związanego z odstąpieniem przez niego od umowy na podstawie art. 635 k.c. w zw. z art. 656 § 1 k.c., niezbędne było także wystąpienie zawinienia po stronie pozwanego. W § 14 umowy strony postanowiły bowiem, że pozwany zapłaci powódce karę umowną za odstąpienie od umowy przez którąkolwiek ze stron z przyczyn zależnych od pozwanego. Postanowienie to wyraźnie łączy odstąpienie od umowy z przyczynami, za które odpowiedzialność ponosi pozwany. Zastrzeżona przez strony w umowie kara umowna stanowi odzwierciedlenie regulacji z art. 483 § 1 k.c. W myśl tego przepisu można zastrzec w umowie, że naprawienie szkody wynikłej z niewykonania lub nienależytego wykonania zobowiązania niepieniężnego nastąpi przez zapłatę określonej sumy (kara umowna). Zakres odpowiedzialności z tytułu kary umownej określonej w art. 483 § 1 k.c. pokrywa się z zakresem ogólnej odpowiedzialności dłużnika za niewykonanie lub nienależyte wykonanie zobowiązania (art. 471 k.c. i nast.), co wynika tak z celu kary umownej – kara umowna stanowi bowiem surogat odszkodowania mającego kompensować negatywną dla wierzyciela konsekwencję wynikającą z niewykonania bądź nienależytego wykonania zobowiązania, jak i z umiejscowienia przepisów jej dotyczących w kodeksie cywilnym wśród przepisów działu stanowiącego o skutkach niewykonania zobowiązania. Kara umowna należy się wówczas, gdy poza przesłankami z art. 483 k.c. spełnione zostały przesłanki odpowiedzialności *ex contractu* (z wyłączeniem wykazywania szkody - por. uchwałę składu 7 sędziów Sądu Najwyższego z 6 dnia listopada 2003 roku, III CZP 61/83, OSNC 2004, Nr 5, poz. 69). Dłużnik może zatem uwolnić się od zapłaty kary umownej na ogólnych zasadach wykazując, że niewykonanie lub nienależyte wykonanie zobowiązania nie jest przez niego zawinione (por. wyrok SN z 20.03.1967, II CR 419/67).

W kontekście powyższego należało przyjąć, iż strona powodowa w niniejszej sprawie wykazała, że okoliczności do złożenia oświadczenia woli

o odstąpieniu od umowy z przyczyn ujętych w art. 635 kc istniały w dniu 26 sierpnia 2013 r. wówczas już bowiem na terenie budowy nie były wykonywane przez pozwanego żadne prace.

W ocenie Sądu Okręgowego istnieją podstawy do uznania naliczonych przez powoda kar umownych za rażąco wygórowane. Art. 484 § 2 k.c. dopuszcza zmniejszenie kary umownej gdy jest ona rażąco wygórowana lub gdy zobowiązanie zostało w znacznej części wykonane. Powołany przepis art. 484 § 2 k.c. nie wskazuje kryteriów istotnych dla oceny rażącego wygórowania kary umownej. Jednakże zarówno w orzecznictwie, jak i w doktrynie przyjmuje się, że przy rozstrzyganiu o miarkowaniu kary umownej z powodu jej nadmiernego wygórowania należy uwzględnić okoliczności danego wypadku. Za jedno

z kryteriów przyjmuje się stosunek wysokości zastrzeżonej kary do wysokości szkody doznanej przez wierzyciela. O tym, czy w danym wypadku można mówić o karze umownej rażąco wygórowanej, nie może sama przez się decydować jej wysokość przyjęta procentowo w określonym akcie prawnym, lecz przede wszystkim stosunek, w jakim do siebie pozostają dochodzona kara umowna i spełnione z opóźnieniem świadczenie dłużnika. Fakt, iż kwota dochodzonej kary umownej stanowi około 300% wypłaconego już wynagrodzenia pozwanemu oraz okoliczność, iż pozwany wykonał pewien zakres prac, daje oczywistą podstawę do uznania kary za rażąco wygórowanej (podobnie orz. SN z 20.05.1980, I CR 229/80).

Zdaniem Sądu zmiarkowanie zatem kary do wysokości 50.000 zł, biorąc pod uwagę okoliczności sprawy, zakres wykonanych prac oraz przyczyny porzucenia prac przez pozwanego- jest odpowiednie i nie może być uznane za zawyżone (por. uzasadnienie uchwały *7) SN z 6.11.2003, III CZP 61/03).

W przedmiocie odsetek ustawowych z tytułu opóźnienia w zapłacie Sąd orzekł na podstawie art. 481 § 1 kc.

Mając powyższe na uwadze Sąd zasądził od strony pozwanej na rzecz powoda kwotę 50.000 złotych wraz z odsetkami ustawowymi liczonymi od dnia wniesienia pozwu, oddalając żądanie w pozostałym zakresie jako wygórowane na podstawie powołanych wyżej przepisów.

Koszty postępowania Sąd rozliczył między stronami na zasadzie wynikającej z art. 100 zd.1 kpc, w myśl której w razie częściowego uwzględnienia żądań koszty będą wzajemnie zniesione.

Zarządzenie:

1. Odpis wyroku wraz z uzasadnieniem doręczyć:

- pełnomocnikowi powoda,
- pełnomocnikowi pozwanego.

2. K.. 14 dni.